

D 14

1 Inledning

Revisorsnämnden (RN) har mottagit en anmälan beträffande auktoriserade revisorn A-son och har därför öppnat detta disciplinärende. Av anmälan framgår att A-son har varit revisor i ett publikt onoterat aktiebolag (nedan app-bolaget) vars verksamhet avsåg applikationer och marknadsföring i mobiltelefoner m.m. I anmälan ifrågasätts bl.a. hur bolaget har hanterat ett antal nyemissioner och hur A-son har granskat dessa.

RN har tagit del av A-son revisionsdokumentation för räkenskapsåren 2010 och 2011. Detta beslut avser räkenskapsåret 2011 och A-sons granskning och bedömning av styrelsens beslut att i en riktad nyemission till bolagets största aktieägare ge ut aktier till en teckningskurs om ett öre. Hans revisionsberättelse avvek från standardutformningen genom att han anmärkte på att årsredovisningen inte hade upprättats i sådan tid att stämman kunde hållas i föreskriven tid.

2 A-sons dokumentation och yttranden m.m.

Av A-sons dokumentation framgår följande av betydelse för styrelsens beslut.

Kallelse till extra bolagsstämma

Av en kallelse till en extra bolagsstämma den 4 mars 2011 framgår att app-bolaget avsåg att besluta om fyra riktade emissioner till en teckningskurs om 8,45 kr (alternativt 1,03 Euro). En av emissionerna skulle vara en s.k. kvittningsemission.¹ Skälet till kvittningsemissionen angavs vara att ett aktiebolag som var aktieägare i app-bolaget (nedan S-bolaget) hade en fordran på app-bolaget som uppstått i samband med att app-bolaget hade genomfört ett bolagsförvärv. Därtill fanns ett förslag till bemyndigande för styrelsen att intill kommande årsstämma besluta om det närmare innehållet i en femte nyemission, som maximalt kunde innebära en ökning av app-bolagets aktiekapital med ca 346 tkr. I kallelsen fanns i övrigt ingen information om villkoren för det tänkta bemyndigandet, såsom till vilken kurs aktier skulle kunna tecknas och antalet aktier som skulle kunna ges ut.

Extra bolagsstämma

Den 4 mars 2011 beslutade den extra bolagsstämman i app-bolaget i enlighet med det förslag som angavs i kallelsen. Av bolagsstämmoprotokollet framgår att det beslutades att genomföra en riktad nyemission om 990 000 aktier (nedan benämnt stämмоemissionen) till S-bolaget till en teckningskurs om 8,45 kr per aktie. Kursen angavs vara baserad på ett avtal mellan app-bolaget och S-bolaget (nedan benämnt stämмоavtalet). Bolagsstämman beslutade även om tre andra riktade nyemissioner om sammanlagt ca 859 000 aktier till en teckningskurs om 1,03 Euro. Kursen angavs vara baserad på en marknadsvärdering. Slutligen bemyndigade

¹ Se 13 kap. 24 och 41 §§ aktiebolagslagen (2005:551).

bolagsstämman styrelsen att intill kommande årsstämma fatta beslut om nyemissioner, även riktade, av aktier, konvertibla skuldebrev eller teckningsoptioner vid ett eller flera tillfällen vilket sammanlagt kunde komma att innebära en ökning av app-bolagets aktiekapital med högst sammanlagt ca 346 tkr. Av protokollet från stämman framgår att det vid stämman inte fattades några beslut om vare sig teckningskurs eller antalet aktier som kunde ges ut med stöd av bemyndigandet.

Vid stämman var tre aktieägare närvarande. App-bolagets största aktieägare, S-bolaget, representerades av en person som tillika var styrelseledamot i app-bolaget. Övriga två närvarande aktieägare var också styrelseledamöter i app-bolaget. Av aktieboken som bilades handlingarna hänförliga till stämman framgick att app-bolaget hade 125 aktieägare och att S-bolaget ägde 41,35 procent av aktierna.

Styrelsens beslut

På ett styrelsemöte den 18 april 2011 beslutade styrelsen, med stöd av stämmans bemyndigande, om en riktad emission till S-bolaget (nedan styrelseemissionen). App-bolagets aktiekapital skulle enligt styrelsens beslut ökas med 345 645,14 kr genom att S-bolaget tecknade 34 564 514 aktier till ett kvotvärde om ett öre och en teckningskurs om ett öre. Grunden för kursen var enligt styrelsens beslut ett avtal mellan app-bolaget och S-bolaget, här benämnt styrelseavtalet. A-son har antecknat att, enligt separat överenskommelse, skulle aktierna som emitterades enligt bemyndigandet användas för att bl.a. "utveckla [app-]bolaget". Styrelseemissionen var en kontantemission som, enligt styrelsens beslut, var baserad på styrelseavtalet. Detta avtal finns inte i A-sons revisionsdokumentation.

Av handlingar i ärendet framgår vidare att app-bolaget i maj 2010 hade gett ut ett prospekt med ett erbjudande från huvudägaren, S-bolaget, att förvärva aktier i app-bolaget till en kurs om 8,45 kr inför en kommande notering av app-bolaget. Antalet aktier uppgick vid ingången av räkenskapsåret 2011 till 58 586 520.

A-son har uppgett följande.

Han valdes till revisor i app-bolaget vid bolagsstämman den 4 mars 2011. Bolagshandlingar relaterade till nyemissionerna hade sammanställts och registrerats hos Bolagsverket med biträde från en advokatbyrå. Besluten på bolagsstämman, som var behörigen sammankallad, var enhälliga.

Han noterade att det var få aktieägare närvarande vid bolagsstämman. Det är ett inte ovanligt förhållande vid extra bolagsstämmor. De närvarande personerna med rösträtt var såväl styrelseledamöter som aktieägare. Han noterade bl.a. att en av styrelseledamöterna som röstade för besluten var näst största ägare, dvs. inte majoritetsägare, i app-bolaget och därmed inte kunde antas ha något intresse av att rösta för beslut som var avgjort till förfång för aktieägarna innefattande honom själv.

Styrelsen bedömde att besluten som fattades på bolagsstämman respektive av styrelsen inte på ett otillbörligt sätt gynnade någon enskild aktieägare. De riktade nyemissionerna till S-bolaget var i varje enskilt fall förknippade med särskilda villkor eller beroende av särskilda omständigheter som motiverade de valda emissionsvillkoren. Styrelsen fattade sitt beslut efter konsultationer med jurister och anlätade en advokatbyrå för att hantera avtalsskrivning,

stämmobeslut och bolagsärenden vid emissionerna. Ingen klandertalan har riktats mot stämmobeslutet.

Vad gäller styrelseemissionen avgav han ett intyg om att emissionsbeloppet hade betalats in. Han hade då inte tagit del av styrelseavtalet med S-bolaget utan endast fått det föredraget muntligen med innebörden att aktierna skulle användas för arvodering eller på annat sätt till nytta för app-bolaget och att eventuell försäljning av aktier från S-bolaget som skedde till högre belopp än teckningsbeloppet skulle tillfalla app-bolaget. Han tog dock del av styrelseavtalet innan han avgav sin revisionsberättelse, i samband med ett av hans möten med app-bolagets företrädare i slutet av granskningen. Avtalet är inte kopierat eller på annat sätt dokumenterat i hans revisionsdokumentation annat än att han har gjort noteringar i samband med utfärdandet av intyget (jfr ovan angående ”separat överenskommelse”).

Styrelsen gjorde bedömningen att dess beslut var förenligt med aktiebolagslagen. Baserat på de omständigheter som var kända för honom vid hans granskning var han inte av uppfattningen att styrelsens bedömning varit felaktig. Han var inte heller av uppfattningen att något av emissionsbesluten var ägnat att på ett otillbörligt sätt gynna någon enskild aktieägare eller annan.

Det var inte påkallat att lämna en revisionsberättelse som avvek från standardutformningen, med undantag för en anmärkning om den försening som förevar vid upprättandet av årsredovisningen.

3 RN:s bedömning

En revisor ska, enligt 9 kap. 33 § aktiebolagslagen, i revisionsberättelsen anmärka om han eller hon vid sin granskning har funnit att en styrelseledamot eller den verkställande direktören har företagit någon åtgärd eller gjort sig skyldig till någon försummelse som kan föranleda ersättningsskyldighet. Detsamma gäller om revisorn vid granskningen har funnit att en styrelseledamot eller den verkställande direktören på något annat sätt har handlat i strid med aktiebolagslagen, tillämplig lag om årsredovisning eller bolagsordningen. Revisorn ska planera och genomföra sin granskning utifrån risken för förekomsten av de nämnda bristerna och försummelserna genom att granska väsentliga beslut, åtgärder och förhållanden i bolaget.

I 4 kap. 1 § aktiebolagslagen fastslås den s.k. likhetsprincipen enligt vilken alla aktier, som huvudregel, har lika rätt i bolaget. Enligt 8 kap. 41 § aktiebolagslagen föreligger en generell inskränkning i ställföreträdarens kompetens, den s.k. generalklausulen. Bestämmelsen innebär att styrelsen eller någon annan ställföreträdare för bolaget inte får företa en rättshandling eller någon annan åtgärd som är ägnad att ge en otillbörlig fördel åt en aktieägare eller någon annan till nackdel för bolaget eller någon annan aktieägare.

I Aktiemarknadsnämndens uttalande 2002:2 som var ett initiativärende gällande vissa riktade emissioner framgår följande.² Nämnden hänvisar till att vid tillkomsten av generalklausulen

² Aktiemarknadsnämnden ska genom uttalanden, rådgivning och information verka för god sed på den svenska aktiemarknaden. Varje åtgärd av ett svenskt aktiebolag som utgivit aktier vilka är noterade vid OMX Nordic Exchange Stockholm eller NGM eller av en aktieägare i ett sådant bolag och som avser eller kan vara av betydelse för en aktie i ett sådant bolag kan bli föremål för Aktiemarknadsnämndens bedömning. Med bolag som utgivit aktier vilka är noterade vid OMX Nordic Exchange Stockholm, eller NGM jämsätts bolag som vidtagit åtgärd i syfte att notera aktier vid någon av dessa marknadsplatser.

uttalade lagutskottet att det torde vara synnerligen ovanligt att det kan åberopas sådana skäl att en kontantemission utan att komma i konflikt med generalklausulen kan riktas till endast vissa av aktieägarna (LU 1973:19 s. 45). Aktiemarknadsnämnden anför, vad gäller prissättningen, att avvikelser till de (övriga) befintliga aktieägarnas nackdel normalt sett inte kan ske annat än i händelse av synnerligen starka och helt speciella skäl.

App-bolaget beslutade vid extra stämma den 4 mars 2011 om en riktad emission till S-bolaget till kursen 8,45 kr avseende 990 000 aktier (stämmoemissionen), om tre andra emissioner till motsvarande kurs och om ett bemyndigande för styrelsen där uppgift om teckningskurs och antal emitterade aktier saknades. Kursen angavs vad avser de tre andra emissionerna motsvara aktiernas marknadsvärde vilket innebär att bolaget i mars 2011 bedömde aktiernas marknadsvärde till 8-9 kr per aktie. Vid stämman var endast tre av 125 aktieägare närvarande.

På styrelsemötet den 18 april 2011, dvs. endast ca sex veckor efter stämman, beslutades, under bemyndigandet från stämman, om en ny riktad emission (styrelseemissionen) av aktier till S-bolaget till en kurs om ett öre per aktie, dvs. en väsentligt lägre kurs än de riktade emissioner som stämman tidigare hade fattat beslut om. Genom styrelseemissionen kom övriga aktieägars innehav att spädas ut. Mot bakgrund av den stora värdediskrepansen mellan de vid stämman beslutade emissionerna och styrelseemissionen förelåg det en förhöjd revisionsrisk vad gäller den senare emissionens förenlighet med aktiebolagslagens princip om likabehandling av aktieägare och den ovan nämnda generalklausulen. Det fanns därför skäl för A-son att inom ramen för förvaltningsrevisionen ägna styrelseemissionen särskild uppmärksamhet.

A-son har uppgett att han vid tillfället för utfärdandet av sitt intyg om betalning inte hade tagit del av det avtal som skulle ligga till grund för styrelseemissionen utan endast fått muntlig information. Han har dock gjort gällande att han fick ta del av styrelseavtalet innan han avgav sin revisionsberättelse. Han har också uppgett att han bedömde att styrelsens emissionsbeslut inte var ägnat att på ett otillbörligt sätt gynna någon enskild aktieägare eller annan. Han har inte närmare utvecklat på vilken grund han drog denna slutsats. Han har inte heller lämnat några närmare uppgifter om innehållet i det aktuella avtalet.

Teckningskursen för styrelseemissionen skilde sig som nämnts väsentligt från teckningskursen för de emissioner som hade beslutats på bolagsstämman. Samtidigt fanns det ett nära tidsmässigt samband mellan emissionerna. En bedömning, grundad på de tillämpade teckningskurserna, tyder därför på att styrelseemissionen innebar en otillbörlig fördel för S-bolaget. A-son hade därför anledning att granska villkoren för styrelseemissionen närmare. Varken av hans dokumentation eller av hans yttranden till RN framgår det emellertid att han vid tidpunkten för avgivandet av sin revisionsberättelse hade skaffat sig ett tillräckligt och tillförlitligt underlag som gav honom grund för att bedöma att villkoren trots allt inte var otillbörliga. Genom att inte vidta tillräckliga granskningsåtgärder har han åsidosatt god revisionssed. De allmänt hållna uppgifter som han har lämnat om att han tog del av styrelseavtalet och vad detta innehöll föranleder ingen annan bedömning.

A-son har i nu nämnda avseende åsidosatt sina skyldigheter som revisor. Han ska därför meddelas en disciplinär åtgärd. Det som läggs honom till last är allvarligt. Han ska därför meddelas varning.

Med stöd av 32 § andra stycket revisorslagen (2001:883) meddelar RN A-son varning.

Ärendet har avgjorts av RN genom dess tillsynsnämnd. I beslutet har deltagit hovrättspresidenten Sten Andersson, ordförande, kammarrättspresidenten Stefan Holgersson, vice ordförande, enhetschefen Tomas Algotsson, advokaten Rune Brännström, auktoriserade revisorn Maria Danckler, avdelningschefen Eva Ekström, skattejuristen Kerstin Nyquist och auktoriserade revisorn Ola Wahlquist. Vid ärendets slutliga handläggning har i övrigt närvarit direktören Anita Wickström, chefsjuristen Adam Diamant, chefsrevisorn Bodil Björk, revisionsdirektören Kerstin Stenberg samt avdelningsdirektören Philip Lagerling som har föredragit ärendet.